

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 65/2024-34

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Petrasova Legal s.r.o., Kmeťovo námestie 4, Bratislava, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/169/2021 z 26. októbra 2023 takto

rozhodol:

Ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 28. januára 2024 domáha vyslovenia porušenia základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť podľa čl. 35 ods. 1 ústavy, výsledky tvorivej duševnej činnosti podľa čl. 43 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím o jeho dovolaní v civilnom spore, ktoré žiada zrušiť.

II.

2. Sťažovateľ sa ako žalobca proti žalovanému 1 (právnomu nástupcovi svojho zamestnávateľa a žalovanému 2 (obchodnej spoločnosti, na ktorú žalovaný 1 previedol práva k dielu) domáhal, aby im bolo zakázané šírenie a uložené odstránenie programovej časti [REDAKOVANÉ] vo verziách softvéru [REDAKOVANÉ]. Zároveň žiadal, aby mu nahradili nemajetkovú ujmu 500 000 Sk. Okresný súd žalobu sťažovateľa zamietol. Dospel k záveru, že žalovaní nezasiahli do jeho autorských práv, keďže výsledky výskumnej úlohy (stromové a porastové sortimentačné tabuľky drevín a ich matematické modely) nie sú predmetom autorského práva sťažovateľa. Dielo [REDAKOVANÉ] bolo autormi vypracované pri výskume, ktorý bol zadaný ministerstvom zamestnávateľovi sťažovateľa a sťažovateľ bol jedným z riešiteľov.

Otázku použitia autorského diela vytvoreného pracovníkom pre splnenie pracovných úloh vyplývajúcich zo zamestnania upravoval § 17 zákona č. 35/1965 Zb. o literárnych, vedeckých a umeleckých dielach v znení neskorších predpisov (ďalej len „starý autorský zákon“), podľa ktorého môže organizácia bez ďalšieho privolenia autora použiť na plnenie vlastných úloh vedecké alebo umelecké dielo vytvorené jej pracovníkom na splnenie povinností vyplývajúcich z pracovnej zmluvy. Keďže výskumná úloha bola pracovnou úlohou sťažovateľa, ide o zamestnanecké dielo, ktoré mohol zamestnávateľ použiť na plnenie vlastných úloh bez privolenia autora.

3. Proti rozsudku okresného súdu sa sťažovateľ odvolal a navrhoval konanie prerušiť a predložiť Súdnemu dvoru Európskej únie (SD EÚ) prejudiciálne otázky. Krajský súd rozsudok okresného súdu bez polozenia prejudiciálnych otázok potvrdil. Vychádzal z rozsudku SD EÚ C-302/04 z 10. januára 2006, ktorý ustálil časovú právomoc SD EÚ a dospel k záveru, že nie je daná časová právomoc SD EÚ. Krajský súd ďalej poukázal na to, že sortimentačné tabuľky boli vytvorené pri plnení úlohy zamestnávateľa a následne boli spracované knižne. Preto ide o dielo. Krajský súd ďalej riešil otázku, či matematické modely na výpočet sortimentačných tabuliek, či sortimentačné tabuľky ako také majú znaky autorského diela. Podľa krajského súdu matematické modely na výpočet sortimentačných tabuliek a ani sortimentačné tabuľky nespĺňajú všetky znaky autorského diela. Sú výsledkom činnosti fyzickej osoby, spadajú do oblasti vedy, výsledok bol vyjadrený v podobe vnímateľnej zmyslami, no nejde o výsledok tvorivej duševnej práce, ale exaktného výskumu. Podľa krajského súdu predmetom autorského práva nie sú riešenia, princípy, zásady, metódy, postupy, ale len ich umelecké alebo vedecké stváranie. Krajský súd doplnil, že podľa § 17 ods. 1 starého autorského zákona ide o zamestnanecké dielo.

4. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie, ktoré bolo ústavnou sťažnosťou namietaným rozsudkom najvyššieho súdu zamietnuté. Prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) odôvodnil nesprávnym posúdením nedostatku právomoci SD EÚ na posúdenie prejudiciálnych otázok. Poukázal na v čase vstupu do Európskej únie účinný čl. 9 ods. 2 smernice Rady 91/250/EHS, podľa ktorého sa smernica vzťahuje aj na programy vytvorené pred 1. januárom 1993 bez toho, aby boli dotknuté úkony a práva nadobudnuté pred týmto dňom. Uviedol, že rozsudok SD EÚ C 302/2004 sa netýkal autorských práv k programom, a namietal právomoc krajského súdu posudzovať časovú právomoc SD EÚ, keď poukázal na jeho rozsudok C-416/10. Najvyšší súd k tomu uviedol, že krajský súd dostatočne odôvodnil nedostatok právomoci SD EÚ posúdiť prejudiciálne otázky, keďže rozsudok C-302/04 sa na vec vzťahuje. Okrem toho aj pri použití čl. 2 bod 3 smernice Rady 91/250/EHS, podľa ktorého ak je počítačový program vytvorený zamestnancom pri plnení jeho povinnosti, je zamestnávateľ výlučne oprávnený vykonávať všetky majetkové práva k takto vytvorenému programu, treba dospieť k záveru, že šlo o zamestnanecké dielo a právo použiť ho patrí zamestnávateľovi.

5. Podľa 421 ods. 1 písm. b) CSP sťažovateľ položil dve otázky: (i) či je počítačový program a podklady k nemu vyjadrené matematickými funkciami vo forme matematického modelu alebo vo forme číselných usporiadaní ako sortimentačné tabuľky, tak ako ich vyjadril, literárnym dielom podľa § 2 a 9 starého autorského zákona napriek forme, ktorá nepredstavuje slovami vyjadrené inštrukcie a príkazy, a (ii) je neoprávneným šírením počítačového programu použitie pôvodného zdrojového kódu bez súhlasu autora v inom programovacom jazyku. K tomu sťažovateľ uviedol, že hoci dielo vytvoril pri plnení úloh zamestnanca, nemožno do neho zaradiť počítačový program

a podklady na jeho vytvorenie. Jednak preto, že neboli cieľom a ani zadaním výskumnej úlohy, no i preto, že v náplni práce nemal tvorbu počítačových programov.

6. Najvyšší súd dospel k záveru, že sťažovateľ dielo vytvoril ako zamestnanec, a preto je nadbytočné odpovedať na prvú otázku, keďže zamestnávateľ mal právo použiť výsledky vedeckej činnosti sťažovateľa bez ohľadu na ich formu. Najvyšší súd sa stotožnil so závermi odborného stanoviska, podľa ktorého výsledky výskumných úloh, ktoré boli sprístupnené vo forme sortimentačných tabuliek a počítačových programov, sú predmetom autorského práva, no nestotožnil sa s tým, že zamestnávateľ nenadobudol právo využívať počítačový program na plnenie svojich úloh a nenadobudol ani právo udeľovať súhlas na používanie počítačového programu a nakladanie s ním. Najvyšší súd dospel k záveru, že otázka, či je dielo zamestnanecké, je otázka skutková, pričom okresný súd dospel k správne mu záveru, že o takéto dielo ide.

III.

7. Sťažovateľ namieta nesprávne právne posúdenie rozhodnutia najvyššieho súdu. Poukazuje na to, že vynaložil vlastné úsilie a prostriedky na zverejnenie diela a až potom ako žalovaní zistili, že projekt je úspešný, preprogramovali ho a šírili konečným užívateľom. Sťažovateľ poukazuje na § 17 ods. 4 starého autorského zákona a na to, že zamestnávateľ vytvorenie diela nefinancoval, pretože financovanie bolo hrazené zo štátneho rozpočtu. Poukazuje na zmluvu medzi žalovanými z roku 1998, podľa ktorej žalovaný 2 nie je oprávnený do modulu sortimentácie zasahovať a ani vyvíjať vlastný konkurenčný projekt. Ďalej poukazuje na zmluvu z roku 2001, podľa ktorej sa žalovaný 2 stal vlastníkom predmetu zmluvy s tým, že je oprávnený dielo zapracovávať do aplikácií a poskytovať ho ďalším osobám.

8. Sťažovateľ poukazuje na to, že obsahom autorského práva je aj udeliť súhlas s použitím diela inej osobe bez ohľadu na to, že dielo vytvoril ako zamestnanec. I tak má právo na odmenu z ďalšieho šírenia diela. Podľa sťažovateľa najvyšší súd aproboval postup žalovaného zamestnávateľa, ktorý v rozpore s pracovnou zmluvou previedol vlastnícke právo k nehmotným statkom na inú osobu a on tak stratil možnosť na svojom diele ďalej vedecky pracovať. V tejto súvislosti poukazuje na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Safarov proti Azerbajdžanu (sťažnosť č. 885/12) z 1. septembra 2022. Poukazuje tiež na nesprávny záver najvyššieho súdu, ktorý sa týkal zverejnenia diela, pretože záverečná správa projektu z roku 1988, v rámci ktorého sa dielo vypracovávalo, bola zverejnená len vo vzťahu k zamestnancom, no on s konkludentným súhlasom zamestnávateľa podpísal v rokoch 1991 a 1994 licenčnú zmluvu s vydavateľstvom na vydanie knihy. To vylučuje posúdenie diela ako diela zamestnaneckého.

9. Najvyšší súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti zopakoval argumentáciu z namietaného rozhodnutia. Poukázal na to, že nižšie súdy správne uzavreli, že šlo o zamestnanecké dielo, z čoho vyplýva, že sťažovateľ nemá aktívnu vecnú legitimáciu. Preto bolo nadbytočné vyhodnocovať, či aj samostatné podklady k počítačovému programu sú samostatným autorským dielom.

10. Sťažovateľ uviedol, že súdy sa mali zaoberať jeho podielom na autorskom diele a skúmať, v akej miere mu zaň prináleží zadosťučinenie. Opäť poukazuje na to, že dielo publikoval vo vedeckých článkoch a monografiách, za čo mu prináležala odmena bez ohľadu na jeho pracovný pomer.

IV.

11. Z hľadiska ústavného posúdenia treba rešpektovať právomoc všeobecných súdov ústavne konformným spôsobom interpretovať právne predpisy, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, ale ani formalistická a aby bola čo najustálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

12. Sťažovateľ namieta porušenie ústavných práv rozsudkom o zamietnutí jeho dovolania, ktorého prípustnosť odvodzoval jednak z § 420 písm. f) CSP, pričom porušenie práva na spravodlivý proces videl v tom, že krajský súd nepredložil SD EÚ prejudiciálne otázky. Ďalej prípustnosť dovolania vyvodzoval z § 421 ods. 1 písm. b) a namietal nesprávne právne posúdenie dvoch dovolacích otázok.

13. Čo sa týka posúdenia dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP, odôvodnenie rozsudku najvyššieho súdu konzistentne uvádza, prečo je právny názor krajského súdu správny. Krajský súd poukázal na rozsudok SD EÚ C-302/04 z 10. januára 2006, ktorým bola okrem iného ustálená časová právomoc SD EÚ v prípade, ak okolnosti sporu predchádzajú vstupu štátu do Európskej únie. Podľa tohto rozsudku SD EÚ nemá právomoc zodpovedať prejudiciálne otázky, ak skutkový stav predchádza vstupu štátu do Európskej únie. I napriek skutočnosti, že vo veci sťažovateľa šlo o posúdenie inej právnej otázky k výkladu ustanovení odlišnej smernice, uvedené rozhodnutie podľa všeobecných súdov obsahuje zásadu určenia časovej právomoci SD EÚ. Vo veci sťažovateľa došlo k rozhodujúcim skutkovým okolnostiam ešte v čase pred vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie. Sťažovateľ tak najneskôr v roku 2002 zistil ním tvrdené neoprávnené používanie výsledkov tvorivej činnosti žalovanými. Preto krajský a najvyšší súd ústavne konformne dospeli k záveru, že vo veci sťažovateľa nie je daná časová právomoc SD EÚ.

14. Vo vzťahu k prípustnosti dovolania podľa 421 ods. 1 písm. b) CSP položil sťažovateľ dovolaciemu súdu dve otázky. Prvá spočívala v tom, či možno jeho dielo považovať za autorské dielo s autorskoprávnou ochranou podľa § 2 a § 9 starého autorského zákona. Sťažovateľ tým v dovolaní reagoval na otázku, ktorú riešil aj krajský súd, keď dospel k záveru, že nejde o autorské dielo, pričom vychádzal zo znaleckých posudkov, podľa ktorých matematické modely na vypočítanie sortimentačných tabuliek nie sú tvorivou činnosťou, ale výsledkom exaktného výskumu. Krajský súd následne nad rámec tohto záveru konštatoval, že šlo o zamestnanecké dielo, ktoré môže v zmysle § 17 ods. 1 starého autorského zákona zamestnávateľ používať na plnenie úloh patriacich do predmetu jeho činnosti.

15. Na túto dovolaciu otázku reagoval najvyšší súd, keď uviedol, že ide o zamestnanecké dielo a že vzhľadom na zistenie zjavného nedostatku aktívnej legitímácie na strane žalobcu bolo nadbytočné vyhodnocovať, či ide o autorské dielo. Najvyšší súd použitím argumentu vylúčením možnosti, že žalobca nehmotné statky vytvoril mimo svojho pracovného času, uzavrel, že právo použiť výsledky jeho vedeckej činnosti patrilo zamestnávateľovi. Najvyšší súd sa tak prvou otázkou sťažovateľa vlastne nezaoberal. Hoci argumentácia najvyššieho súdu nie je logická, pretože otázka,

či ide o autorské dielo, bola východisková, sťažovateľ nesprávnosť tejto úvahy v ústavnej sťažnosti nenamietal. Pri viazanosti ústavného súdu rozsahom a dôvodmi ústavnej sťažnosti podľa § 45 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) tak nemožno dospieť k záveru, že by tento nedostatok v argumentácii namietaného rozhodnutia najvyššieho súdu predstavoval porušenie ústavných práv sťažovateľa, keďže sťažovateľ v ústavnej sťažnosti nenamietal, že najvyšší súd nedal odpoveď na jeho prvú dovoláciu otázku. Na okraj možno dodať, že len v prípade, ak by súdy kladne vyhodnotili otázku, že ide o autorské dielo, mohli by sa ďalej zaoberať otázkou, či ide o zamestnanecké dielo. Pokiaľ však vôbec nejde o autorské dielo, nemôže ísť ani o zamestnanecké dielo. Zároveň možno v tomto kontexte doplniť, že nekonzistentne vyznieva záver najvyššieho súdu, ktorý sa stotožnil so záverom odborného vyjadrenia, podľa ktorého výsledky výskumných úloh vo forme sortimentačných tabuliek a počítačových programov sú predmetom autorského práva. V tomto smere je teda zrejmé, že najvyšší súd sa stotožnil s názorom, ktorý je opačný ako názor krajského súdu v otázke, či dielo sťažovateľa je autorským dielom. Ani tento rozpor však sťažovateľ v ústavnej sťažnosti nenamietal.

16. Vo vzťahu k druhej otázke sa mal najvyšší súd zaoberať tým, či bol potrebný súhlas sťažovateľa na použitie pôvodného zdrojového kódu v inom programovacom jazyku a či bez jeho súhlasu ide o neoprávnené šírenie počítačového programu. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku je zrejmé, že ani touto otázkou sa najvyšší súd nezaoberal, keďže ju považoval za otázku skutkovú. Najvyšší súd sa pritom stotožnil so záverom okresného a krajského súdu, že žalovaný 1 bol oprávnený použiť výsledky vedeckého výskumu na vypracovanie programu aj bez privolenia autorov diela vzhľadom na to, že šlo o zamestnanecké dielo. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti rozsiahlo argumentoval tým, že hoci šlo o dielo, ktoré vytvoril pri plnení pracovných úloh, má právo rozhodovať o použití diela a právo na autorskú odmenu. Sťažovateľ však nenamietal záver najvyššieho súdu, že ide o otázku skutkovú. Sťažovateľ tak v ústavnej sťažnosti nenamietal neposúdenie jeho druhej dovolacej otázky, hoci ústavný súd sa rozlíšením skutkovej a právnej otázky zaoberal vo viacerých rozhodnutiach (III. ÚS 97/2022, II. ÚS 551/2021, IV. ÚS 573/2022, II. ÚS 331/2023). Vzhľadom na viazanosť dôvodmi ústavnej sťažnosti podľa § 45 zákona o ústavnom súde tak nebol dôvod so sťažovateľom vôbec nenamietaného rozhodujúceho argumentu najvyššieho súdu dospieť k tomu, že rozhodnutím najvyššieho súdu boli porušené jeho ústavné práva.

17. Prieskumná činnosť ústavného súdu je limitovaná odôvodnením ústavnej sťažnosti. Dôvody ústavnej sťažnosti nemožno dotvárať. Limity prieskumu ústavného súdu tak majú za následok, že nemožno dospieť k dôvodnosti ústavnej sťažnosti, a to aj pri zistení rozporuplných, no sťažovateľom nenamietaných záverov rozhodnutia najvyššieho súdu. Ústavná sťažnosť nie je neobmedzenou revíziou rozhodnutí všeobecných súdov v ich celku. Preto je ústavná sťažnosť sťažovateľa nedôvodná.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. mája 2024

Robert Šorl
predseda senátu